

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОБЛІКОВОГО АПАРАТУ ORGANIZATION OF OPERATING ACCOUNTING

УДК 657

Селіванова Н.М.

к. е. н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Одеський національний політехнічний університет
Міняйлик В.В.
студентка
Одеський національний політехнічний університет

У статті досліджено форми побудови організаційної структури облікової служби, а саме централізовану та децентралізовану; фактори впливу на організаційну структуру апарату облікової служби, вимоги до структури облікового апарату; види організаційної структури бухгалтерії, такі як функціональний (комбінований), лінійний, лінійно-штабний; проаналізовано переваги та недоліки кожного виду.

Ключові слова: обліковий апарат, організація, суб'єкт господарювання, види організаційної структури.

В статье исследованы формы построения организационной структуры учетной службы, а именно централизованная и децентрализованная; факторы влияния на организационную структуру аппарата учетной службы, требования к структуре учетного аппарата; виды организационной

структуры бухгалтерии, такие как функциональный (комбинированный), линейный, линейно-штабной; проанализированы преимущества и недостатки каждого вида.

Ключевые слова: учетный аппарат, организация, субъект хозяйствования, виды организационной структуры.

In the article the forms of construction of the organizational structure of the accounting service were investigated, namely centralized and decentralized; factors of influence on the organizational structure of the accounting service staff, requirements to the structure of the accounting apparatus; types of organizational structure of accounting: functional (combined), linear, linear-staffing; advantages and disadvantages were analyzed of each kind.

Key words: accounting apparatus, organization, subject of management, types of organizational structure.

Постановка проблеми. У прийнятті управлінських рішень з огляду на сучасні світові тенденції інформатизації суспільства для формування та надання інформації виникає потреба створення окремого підрозділу на підприємстві.

Цим підрозділом може виступати обліковий апарат, оскільки завданням системи бухгалтерського обліку є надання інформації для користувачів. Для організації роботи облікового апарату необхідним є визначення методологічних підходів і практичних розробок щодо організації роботи облікового апарату та встановлення концептуальних засад з огляду на специфіку конкретного суб'єкта господарювання, в основу яких має бути покладена потреба в інформаційному забезпеченні системи управління якісною обліковою інформацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Під час вибору відповідної форми організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві здійснюється організація роботи облікового апарату. Після опрацювання джерел [2–7] можна стверджувати, що вітчизняними науковцями, такими як Ф. Бутинець, О. Войналович, В. Завгородній, А. Кузьмінський, О. Кундря-Висоцька, В. Лень, В. Сопко, І. Томашевська, досліджуються дві форми побудови та організації структури облікового апарату:

1) централізована, яка обумовлює підпорядкування головному бухгалтеру та зосередження всіх облікових працівників у межах облікової служби;

2) децентралізована, яка передбачає адміністративне підпорядкування керівникам підрозділів та знаходження частини облікових працівників у складі лінійних (функціональних) підрозділів.

В наявних наукових розробках продемонстровані форми організації ведення бухгалтерського обліку. Проте й надалі залишаються невирішеними питання побудови облікової служби конкрет-

ним суб'єктом господарювання та формування критеріїв щодо вибору однієї з рекомендованих форм організації.

Постановка завдання. До основних завдань статті слід віднести:

– характеристику раціональності запровадження кожної з форм організації роботи облікового апарату з огляду на наявну специфіку конкретного суб'єкта господарювання;

– демонстрацію впливу таких специфічних ознак, як обсяги бізнесу та сегментація діяльності, на організацію обліку; так, для середніх та великих підприємств і підприємств зі значним рівнем сегментації діяльності доречним є використання децентралізованої форми побудови структури облікового апарату;

– вивчення наявних організаційних структур управління підприємством, що обумовлює формування облікової інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під час вибору форми організації облікової служби велике значення мають певні особливості галузі суб'єкта господарювання. Наприклад, значний рівень конфіденційності облікової інформації передбачає концентрацію облікових працівників у межах підрозділу, що досягається за умови застосування централізованої форми організації. Водночас суттєвість обсягів обігу та складність виробничого процесу вимагають децентралізації облікових робітників з метою контролювання та здійснення облікового процесу на місцях виконання господарських операцій, які пов'язані з виробничим процесом.

Організаційну структуру облікової служби поділяють на дві форми, а саме децентралізовану та централізовану.

Нижче продемонстровано порівняльну схему-характеристику децентралізованої та централізованої форм організації бухгалтерського обліку (рис. 1).

Під час використання децентралізованої форми облікової апарату концентрується у відокремлених виробничих підрозділах підприємства, де складається звітність цехів, філій, структурних підрозділів, а також складаються окремі баланси, здійснюється аналітичний і синтетичний облік. Головна бухгалтерія в цьому разі виконує контроль за постановкою обліку в окремих частинах підприємства, складає звіти підприємства та зведений баланс, а також здійснює зведення балансів філій.

Рис. 1. Схема-характеристика децентралізованої та централізованої форм організації роботи облікових працівників

Увесь апарат облікової служби як адміністративно, так і методично за централізованої форми підпорядковується одному керівнику, а саме головному бухгалтеру. Схема централізованої організації обліку наведена на рис. 2.

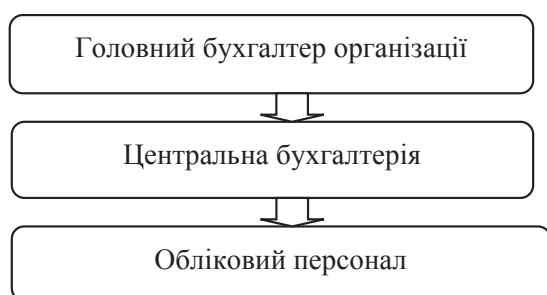

Рис. 2. Централізована організація обліку

Такі фактори впливають на форму організаційної структури апарату облікової служби:

- загальна кількість робітників;
- обсяг виробництва;
- кількість структурних підрозділів;
- кількість філій;
- види діяльності;
- форма організації технології виробництва;
- функціональні обов'язки.

Схема децентралізованої організації обліку наведена на рис. 3.

Функціональний (комбінований), лінійний, лінійно-штабний види організаційної структури бухгалтерії характерні як для централізованої, так і для децентралізованої форм організації. Функціональний (комбінований) тип організації бухгалтерії ґрунтується на виокремленні спеціальних структурних підрозділів, які виконують обсяг облікових операцій, та на розподілі функції управління, що

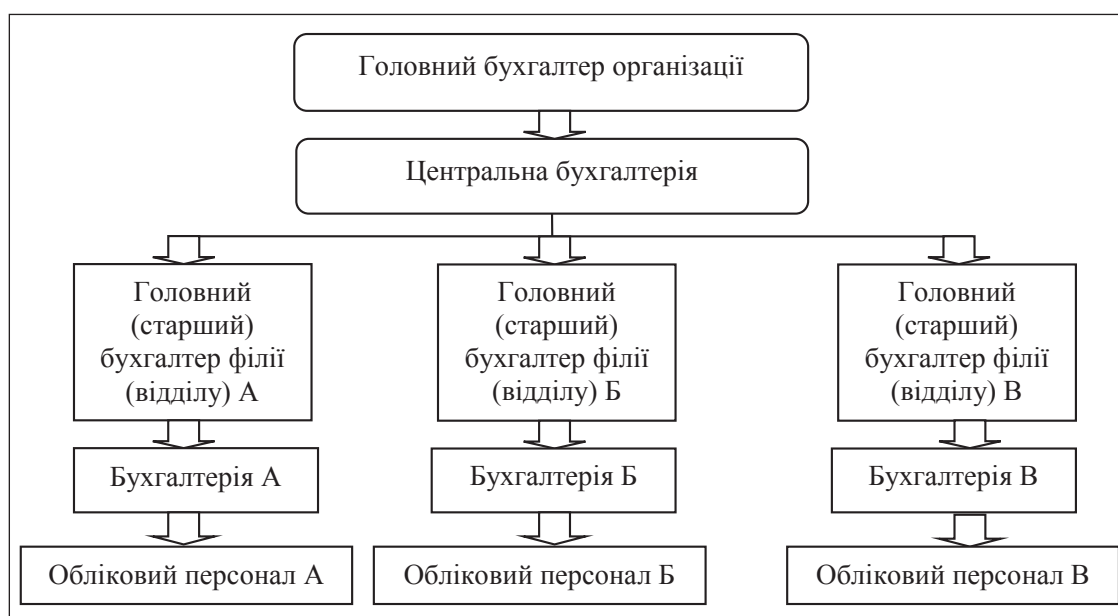

Рис. 3. Децентралізована організація обліку

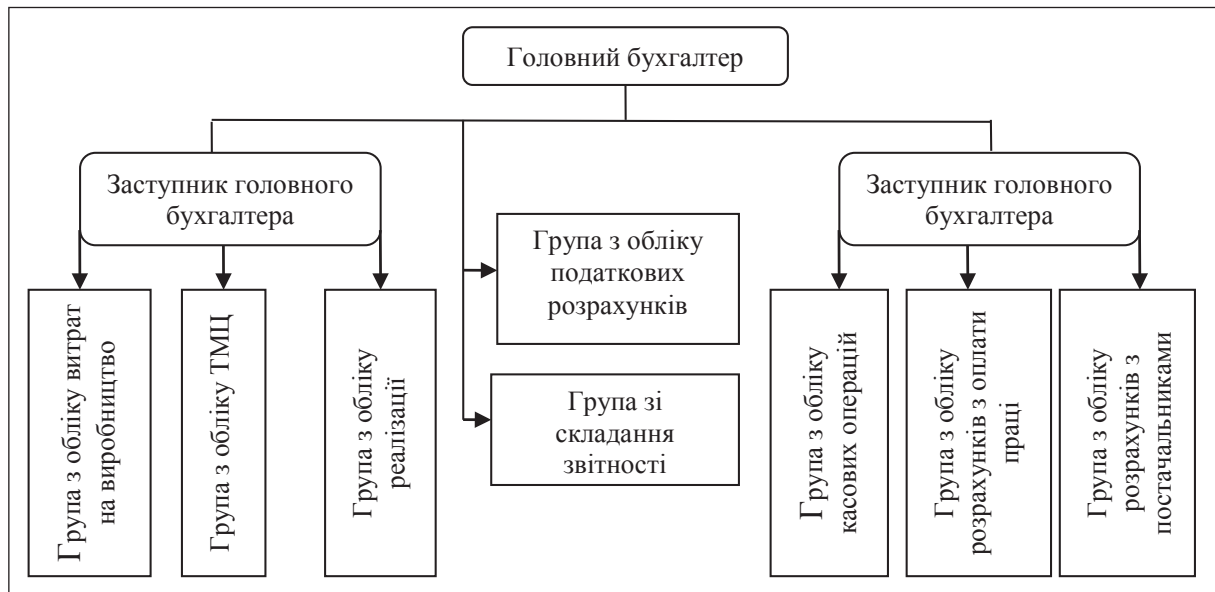

Рис. 4. Функціональна схема організації бухгалтерії за ділянками облікової роботи

має на меті делегування частини повноважень обов'язків головного бухгалтера керівникам спеціалізованих підрозділів, котрі одноосібно розпоряджаються ними в межах своєї компетенції (рис. 4).

Функціональна організація бухгалтерії використовується лише на великих підприємствах, більше підходить для централізованого обліку в централізованій бухгалтерії.

Від раціональної організації облікового апарату залежить підвищення оперативності та аналітичності бухгалтерського обліку.

Структура апарату повинна відповідати таким вимогам:

- максимальна простота;
- забезпечення повноцінності та самостійності всіх підрозділів;
- забезпечення взаємодії між виконавцями та відділами;
- усунення елементів паралельності та дублювання;
- гарантування зв'язку між бухгалтерією та зовнішнім середовищем, а також структурними підрозділами підприємства;
- забезпечення оперативності керівництва та виконання.

Під час проектування структури апарату потрібно вивчити:

- кількість та кваліфікацію співробітників;
- підпорядкованість і підрозділи;
- методи керівництва;
- роль облікового апарату в структурі підприємства;
- функції, що виконують підрозділи підприємства;
- побудову облікових процесів.

Лінійна організація бухгалтерського апарату вимагає створення для бухгалтерії структурних підрозділів задля обробки відокремлених даних управ-

лінських та виробничих підрозділів. Усі робітники бухгалтерії підпорядковуються виключно головному бухгалтеру за лінійної організації апарату бухгалтерії. Ця структура використовується виключно на невеликих підприємствах, кількість робітників на яких варіюється від 10 до 12 осіб (рис. 5).

Недоліки лінійної структури такі:

- лише головний бухгалтер здійснює контроль за виконанням завдань;
- лише головний бухгалтер несе відповідальність за прийняття усіх рішень.

Переваги лінійної структури такі:

- безумовно чітка система взаємозв'язків;
- зворотний зв'язок, швидка реакція на вказівки головного бухгалтера.

Ступінчастий, або лінійно-штабний, тип організації має на меті створення на різних рівнях управління спеціальних консультативних підрозділів. За лінійно-штабної організації поширення інформації проводиться через відповідного керівника, який очолює бухгалтерію, а не самого виконавця. Лінійно-штабна структура бухгалтерії наведена на рис. 6. Ця система застосовується на великих та середніх підприємствах.

Службу контролю, юридичну службу та відділ аналізу відносять до штабних підрозділів. Їх головне завдання полягає у виконанні окремих функцій управління та наданні допомоги головному бухгалтеру.

Недоліки лінійно-штабної структури такі:

- надмірна централізація;
- недостатня відповідальність, оскільки члени штабу, котрі готують рішення, не беруть участі в його реалізації;
- високі вимоги до керівництва, що ухвалює рішення.

Переваги лінійно-штабної структури такі:

- зменшення навантаження головного бухгалтера;

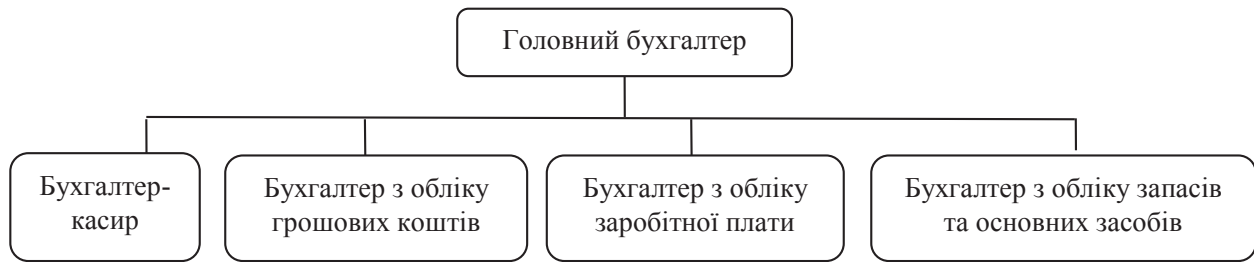

Рис. 5. Лінійна організація бухгалтерського апарату

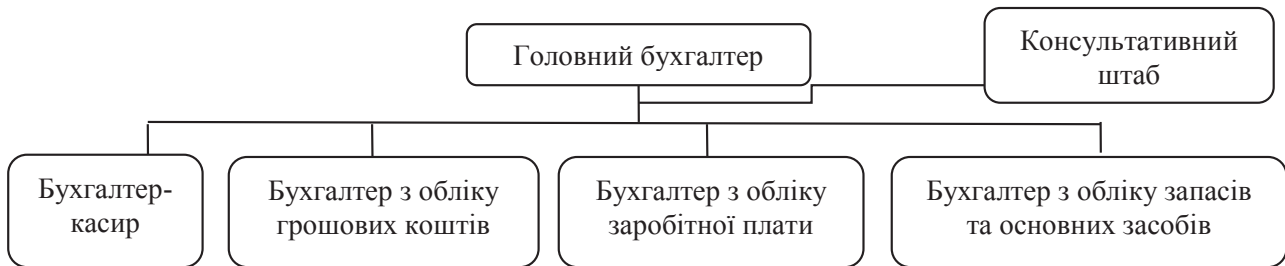

Рис. 6. Лінійно-штабна структура бухгалтерії

- більш детальна підготовка управлінських рішень;
- ймовірність залучення фахівців та експертів у певних галузях.

Від організації праці в підрозділі залежить структура бухгалтерської служби. Задля забезпечення найкращої організації трудового процесу необхідно взяти до уваги всі фактори, котрі впливають на якість та продуктивність праці облікового персоналу, такі як кваліфікація робітників, наявність технічних засобів, взаємозв'язок між підрозділами підприємства, раціональний документообіг, інструктаж, оплата праці та її організація, якість документації.

Розглянута структура бухгалтерської служби має відповідати таким вимогам:

- усі облікові роботи мають виконуватися комплексно;
- повинні бути створені необхідні умови праці задля облікових робітників;
- на науковій організації праці повинна ґрунтуватися робота облікових працівників.

Розподіл праці між робітниками служби бухгалтерії буває трьох видів (табл. 1).

Функціональний розподіл праці передбачає, що структурні підрозділи бухгалтерської служби створюються за функціями персоналу в процесі оброблення даних та формування звітності (наприклад, група приймання первинних документів, відділ складання звітності) (табл. 2).

Функціональний розподіл праці передбачає виконання кожним працівником технічно однорідних робіт. Розподіл праці за цією ознакою забезпечує високу продуктивність кожного працівника, оскільки кожен виконавець зайнятий однорідною роботою, що дає змогу знаходити найкращі спо-

соби її виконання. Операційний розподіл праці є побудовою бухгалтерської служби відповідно до структури підприємства, тобто за ділянками облікової роботи (табл. 3).

Вибір тієї чи іншої ознаки розподілу облікової праці визначається обсягом облікових робіт. Так, великий обсяг облікових функцій на окремій ділянці зумовлює необхідність застосування функціонального розподілу праці, незначний обсяг – операційного.

Функціональний розподіл праці передбачає подрібнення облікового процесу, що дає змогу звужити сферу діяльності виконавців та розподілити відповідальність за достовірність даних між багатьма виконавцями, а за операційного розподілу праці необхідна висока кваліфікація бухгалтерів. Тому розподіл праці між працівниками бухгалтерської служби за однією ознакою у чистому вигляді майже не зустрічається.

Змішаний розподіл праці за своїм змістом поєднує використання функціонального та операційного розподілу. Необхідність у такому розподілі праці виникає в разі неможливості забезпечити повне навантаження працівників під час застосування лише функціонального або операційного розподілу.

Використання змішаного розподілу праці забезпечує розподіл операційного комплексу робіт, який виконує група працівників, на окремі види технічних робіт, які виконуються окремими працівниками.

Кожен підхід до розподілу праці між працівниками бухгалтерської служби має свої переваги та недоліки (табл. 4).

Використання змішаного розподілу праці для облікових працівників дає змогу зменшити недоліки як операційного, так і функціонального роз-

Таблиця 1

Види розподілу праці між працівниками бухгалтерської служби

Розподіл праці між працівниками бухгалтерської служби	
Функціональний	за технічною однорідністю виконаних робіт
Операційний	за ділянками облікової роботи
Змішаний	поєднання функціонального та операційного видів

Таблиця 2

Організація бухгалтерської служби за функціями персоналу в процесі ведення бухгалтерського обліку

Головний бухгалтер підприємства			
Група приймання первинних документів	Відділ обробки первинних документів	Відділ формування облікових регістрів	Відділ складання звітності

Таблиця 3

Організація бухгалтерської служби за ділянками облікової роботи

Головний бухгалтер підприємства				
Матеріальна група	Виробничо-калькуляційна група	Фінансова група	Загальна група	Розрахункова група

Таблиця 4

Переваги та недоліки підходів до розподілу праці бухгалтерської служби

Переваги	Недоліки
Функціональний розподіл	
1. Скорочує витрати робочого часу на перехід від виконання одних робіт до інших.	1. Не дає змогу оперативно вивчити за даними обліку роботу окремих ділянок господарства.
2. Дає змогу раціонально використовувати засоби автоматизації, сприяє посиленню контролю за діяльністю облікового персоналу.	2. Вимагає повного завантаження працівника одним видом робіт.
Операційний розподіл	
1. Наближення облікового персоналу до об'єктів обліку, що дає змогу працівникам бухгалтерської служби краще зрозуміти сутність операцій, які обліковуються.	1. Зростає потреба у висококваліфікованих працівниках, причому задіювати їх доводиться найчастіше на суто технічних роботах.
2. Працівники несуть персональну відповідальність за виконання всього облікового циклу робіт.	2. Скорочуються можливості спеціалізації облікових працівників із виконання окремих видів робіт.
	3. Виникають труднощі із застосуванням засобів автоматизації.

поділу праці. Саме цим обумовлене поширення змішаного розподілу праці.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, правильно організована праця людей, зайнятих бухгалтерським обліком, налагоджений обліковий процес такого типу виробництва разом забезпечують ефективну організацію роботи облікового апарату. Подальші дослідження з організації роботи облікового апарату доцільно проводити з питань:

– розробки раціональної організаційної структури управління, вдосконалення складу структурних підрозділів;

– розвитку організаційно-правового забезпечення обліку, розробки та впровадження положень

про відділи (управління), що забезпечують облік, розробки та впровадження посадових інструкцій, графіків, стандартів тощо, уточнення чинних положень, посадових інструкцій;

– соціального розвитку колективу, підготовки та підвищення кваліфікації апарату, умов проведення переатестації працівників, поліпшення умов праці працівників, особливо працівників, зайнятих обліком у функціональних підрозділах, розробки заходів щодо забезпечення моральних і матеріальних потреб трудового колективу бухгалтерії.

Тому питання організації праці робітників, зайнятих бухгалтерським обліком, залишається актуальним та потребує подальшого наукового дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/360787/file/zakon.pdf>.
2. Бутинець Ф., Войналович О., Томашевська І. Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник. 4-те вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2006. 528 с.
3. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / за ред. В. Леня. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 696 с.
4. Кузьмінський А., Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. Київ, 1993. 223 с.
5. Кундря-Висоцька О. Організація обліку: навч. посібник. Київ, 2007. 223 с.
6. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ, 2004. 412 с.
7. Сопко В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Київ: КНЕУ, 2006. 380 с.
8. Карпушенко М. Організація обліку: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит». Харків: ХНАМГ, 2011. 241 с.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy "Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini" vid 16.07.1999 r. № 996

[The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine"] / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/360787/file/zakon.pdf>.

2. Butynets F., Voinalovych O., Tomashevskaya I. (2006) Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku [Organization of accounting]. Zhytomyr PP "Ruta", p. 528 (in Ukrainian).

3. Len' V. (2006) Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku [Organization of accounting], p. 696.

4. Kuzminskyi A., Sopko V., Zavorodnii V. Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku, kontroliu ta analizu [Organization of accounting, control and analysis], p. 223 (in Ukrainian).

5. Kundria-Vysotska O. (2007) Orhanizatsiia obliku [Organization of accounting], p. 223 (in Ukrainian).

6. Sopko V., Zavorodnii V. (2004) Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku, ekonomichnoho kontroliu ta analizu [Organization of accounting, economic control and analysis], p. 412 (in Ukrainian).

7. Sopko V. (2006) Orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku v biudzhethnykh ustanovakh [Organization of accounting in budgetary institutions], p. 380 (in Ukrainian).

8. Karpushenko M. (2011) Orhanizatsiia obliku: navch. posibnyk dlia studentiv ekonomichnykh spetsialnostei, yaki navchajutsia za spetsialnistiu "Oblik i audyt" [Organization of accounting: Teach. manual (for students of economic specialties studying in the specialty "Accounting and Audit")], p. 241 (in Ukrainian).

Selivanova N.M.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Department of Accounting, Analysis and Audit
Odessa National Polytechnic University

Miniaijlyk V.V.

Student
Odessa National Polytechnic University

ORGANIZATION OF OPERATING ACCOUNTING

The article was researched form of building of the organizational structure of the accounting service. Centralized and decentralized. Factors of influence on the organizational structure of the apparatus of the accounting service, the requirements to the structure of your account. Types of organizational structure of accounting: functional (combined), linear, linear-staff, analyzes the advantages and disadvantages of each type.

For management decisions and given current global trends information society for the development and provision of information, there is a need to create a separate unit in the company.

This unit can act as an apparatus, since the task of accounting is to provide information to users. For the organization of your system is to determine the necessary methodological approaches and practical developments for the organization of your staff and establish conceptual basis, given the specifics of a particular entity, based must be assigned the need for information security management accounting information quality.